

۱۷۹۹

فلاح و فوز

مرکز اطلاعات مدرک علمی ایران
تهیه مدارک

در تکران حدیث

علی اکبر شایسته شاد

پایان نامه کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث

۴۸۲

دانشکده علوم انسانی

دانشگاه تربیت مدرس

أحمد الله الذي وكلني

إليه فإكرمني لم يكن

إلى الناس فهنيئلي

دانشگاه تربیت مدرس

نام و نام خانوادگی: علی اکبر شایسته نژاد
مقطع: کارشناسی ارشد
رشته تحصیلی: علوم قرآن و حدیث
استاد راهنما: دکتر احمد بهشتی
عنوان پایان نامه: فلاح و فوز در قرآن و حدیث
استاد مشاور: دکتر سید محمدباقر حجتی

چکیده پایان نامه:

در این رساله نخست به بررسی مفاهیم لغوی هر یک از دو واژه فلاح و فوز پرداخته ایم و مقایسه ای میان آن دو بعمل آورده ایم. سپس بطور مشروح پیرامون عوامل و موجبات فلاح و تبیین فوز و امتیازات فائزین و موجبات و نتایج آن سخن گفته ایم. و مقایسه ای میان فلاح و فوز و وجوه تشابه و امتیاز آنها بعمل آورده ایم در پایان بحث مختصری پیرامون عوامل سعادت آفرین انسان در کشمکش با دنیای تکنولوژی و لزوم بهره گیری از قرآن و ائمه برای رستن از هر نوع قید و بند اسارت و ورود به زندگی انسانی نموده ایم و ضرورت انطباق صورت انسانی با سیرت و ظاهر با باطن را یادآور شده ایم و با این نتیجه:

” برای دستیابی به رضوان الهی که بالاترین انگیزه تلاش و منشا همه خیرات و برکات است راهی جز فعالیت و تلاش مستمر و عالمانه در ابعاد فردی و اجتماعی و هماهنگ با محراب آفرینش وجود ندارد ”

این مجموعه را به پایان رسانیده ایم بدان امید که لطف خدا شامل حالمان شود

امضاء استاد راهنما

فرم شماره (۱۷)

مدیر گروه

۱۳۸۷/۱۲/۲۸

ع- الف / ۱۰۲۰

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث

فلاح و فوز در قرآن و حدیث

علی اکبر شایسته شاد

استاد راهنما:

دکتر احمد بهشتی

تیرماه ۱۳۷۲

فهرست تفضیلی مطالب

صفحه	موضوع
=====	=====
۱	مقدمه
	فصل اول :
۶	(۱) فلسفه اخلاق
۱۱	(۲) تفسیر موضوعی
۱۴	الف) تفسیر آیات همگون
۱۵	ب) محوریابی
۱۵	ج) دستیابی به عناوین نو
۱۷	تاریخچه تفسیر موضوعی
۲۰	روشهای تفسیر موضوعی
۲۰	(۱) خدا محوری
۲۲	(۲) تسلسل طبیعی
۲۳	(۳) موضوع مداری
۲۴	(۴) توحیدی
۲۵	مشکلات تفسیر موضوعی

۲۷	۳) مفهوم فوز و فلاح در لغت عرب و قرآن کریم
۲۷	الف) فلاح
۳۳	۱- استعمال فلاح در شعرو ضرب المثل
۳۵	ب) فوز
۴۰	ج) مقایسه استعمال فلاح و فوز در قرآن

فصل دوم :

۴۴	بخش اول عوامل و موجبات رستگاری
۴۴	الف) تکامل اعتقادی
۴۴	۱-۱- توحید
۶۰	۲- ارتداد
۶۴	۲- نبوت
۶۴	۱- حضرت هود
۶۷	۲- یوسف
۷۳	۳- موسی
۷۹	۴- قارون در برابر موسی
۸۴	۵- پیا مبرا سلام
۹۴	۳- معاد
۹۹	ب) حاکمیت طهارت در آفرینش
۱۰۵	ج) پرهیز از آلودگی ها
۱۰۵	۱- میگساری ، قمار...
۱۱۰	۲- اکل ربا

۱۱۳	۳- بخل و زیاده خواهی
۱۲۱	د (عوامل فردی فلاح
۱۲۳	۱- اقامه نماز
۱۲۹	۲- زکات
۱۳۳	۳- ایمان به غیب
۱۳۵	۴- اعراض زلغلو
۱۳۶	۵- وفای بعهده
۱۳۸	۶- امانتداری
۱۳۹	۷- مرزشناسی در غرایز
۱۴۲	ه (عوامل اجتماعی رستگاری
۱۴۲	۱- مراقبت از خدا را لاسلام
۱۴۷	۲- انجام امور از طریق پسندیده
۱۵۲	۳- جهاد
۱۵۹	۴- امر به معروف و نهی از منکر
۱۶۳	و (جهاد با نفس
۱۶۷	ز (فلاح و رستگاری در روایات
۱۷۱	ح (نتیجه بحث
۱۷۴	بخش دوم - نمای کاربرد فلاح در قرآن
۱۷۶	نمای موضوعی " "
۱۷۹	فلاح در یک نگاه

فصل سوم :

بخش اول :

- ۱- تبیین فوز
- ۱۸۰
- الف) نگاه مال پرستان به فوز
- ۱۸۱
- ب) فوز نتیجه تلاش و کار
- ۱۸۲
- ج) گریز از دنیا
- ۱۸۵
- د) عدم تساوی دوزخیان و بهشتیان
- ۱۸۶
- ه) راه نجات ویژه متقین
- ۱۸۷
- ۲- امتیازات فائزین
- الف) بدی به آنها نرسد
- ۱۸۷
- ب) بهشت برایشان آماده شده است
- ۱۸۸
- ج) گناهشان زودده شود
- ۱۸۹
- د) به مسکن های پاکیزه درآیند
- ۱۹۱
- ه) جزیک مرگ را درک نکنند
- ۱۹۲
- و) از نورایمان بهره گیرند
- ۱۹۴
- ۳- موجبات فوز
- الف) سخن درست
- ۱۹۶
- ب) رعایت حدود الهی
- ۱۹۹
- ج) اطاعت همراه با آگاهی
- ۲۰۱
- د) هجرت وجهها
- ۲۰۳
- ه) استقامت
- ۲۰۵
- و) شهادت
- ۲۰۶
- ۴- مراحل تقرب به خداوند

صفحه	موضوع
=====	=====
۲۰۷	الف) دخول در رحمت الهی
۲۱۱	ب) رضایت متقابل بنده و خداوند
۲۱۶	ج) رضوان الهی
	بخش دوم :
۲۲۰	۱- نمای کاربرد آیات فوز در قرآن
۲۲۲	۲- نمای موضوعی " " " "
۲۲۴	۳- فوز در یک نگاه
	فصل چهارم :
۲۲۵	الف) راه بطنه فلاح و فوز
۲۳۱	ب) فلاح و فوز در یک نگاه
۲۳۲	ج) نگرشی به سرا سربحث
۲۴۱	منابع و مآخذ

شواب این اثر را به دوستان شهیدم بویژه

شهید آسمانی ، شهید شریفی، شهید هاشمی و شهید صالحی

و برادر مفقود الاثرم

ابراهیم چتری

تقدیم می‌کنم

برخود لازم می دانم که از زحمات اساتید ارجمند
حجج اسلام جناب آقای دکتر احمد بهشتی و جناب
دکتر سید محمد باقر حجتی که مرا در تنظیم و تدوین
این مجموعه یاری کردند تشکر و قدردانی
نمایم .

بسمه تعالی

مقدمه

حضور در کنار رزمندگان سلحشور اسلام، در جبهه‌های نبرد حق علیه باطل یکی از نعمتهایی بوده که خداوند بر حقیر ارزانی فرمود. چند صباحی که در آن فضای ملکوتی گذراندم، موظف شدم مطالبی را از قرآن برای آن عزیزان بیان کنم.

صحت از شخصیت انسان و نفس تزکیه شد. و آیه شریفه:

" قد افلح من زکیها وقد خاب من دسیها ... "

بتینا آنکه نفس خویش به پیراسته ظرفمند گشت و آنکه تن به آلودگی داد

نومیدگشت "

که پس از ذکر یاد شده سوگند بنام آن پاسبان سوگند مطرح شده به میان آمد. و من بر آن شدم تا موضوع " فلاح و مفلحین را در قرآن و روایات " پیگیری نموده و در جلسات روزانه مطرح نمایم، در ضمن بررسی آیات (با توجه به عدم وجود مدارک کافی برای تحقیق در جبهه‌ها) پی بردم که بحث فلاح ارتباط محسوسی با فوز دارد. لذا تصمیم گرفتم در فرصتی مناسب این بحث

را دنبال کنم و راه بپیمایم و فلاح و حدود مرز هریک را تبیین نمایم .
 پس از بازگشت از جبهه ، بدلیل مسئولیت اجرایی توفیق این پژوهش
 بصورت منسجم بدست نیامد ، اما هرگاه فرصتی دست میداد ، دربارۀ آن به
 تحقیق می پرداختم و مطالبی را جمع آوری میکردم .
 یکی از مطالبی که بعداً " نظرم را جلب کرد جمله معروف حضرت علی
 (ع) هنگامی که در محراب عبادت ، شمشیر زهرآلود اشقی الاشقیاء بفرقش
 امات کرد یعنی جمله :

" فزت ورب الکعبه "۱

بود که خود ارتباط میان ثقل اصغر و اکبر و پیوند قرآن و ولایت
 را نشان می دهد و شوق تحقیق را تشدید می نمود .
 با این مطلب ، بابتی جدید بروی من گشوده شد تا ضمن بررسی کا ربرد
 فوز و فلاح در قرآن کریم و کاربرد آن در احادیث ، رمز فلاح و فوز در قرآن
 و راه های آوای ملکوتی حضرت علی (ع) را در لحظه شهادت پی گیری نمایم .
 وقتی که مجدداً " توفیق الهی نصیب حقیر شد و پس از یک فترت چهار
 ساله به توفیق حضور در جمع دانشجویان نایل شدم ، از همان آغاز در دوره
 کارشناسی ارشد تصمیم گرفتم بررسی موضوع یاد شده را پی گیری نمایم و
 چون آنرا بعنوان موضوع رساله با دکترا جتی در میان گذاشتم ، توافق
 فرمودند و اکنون خدای را سپاسگزارم که عنایت خود را شامل نموده و
 با راهنمایی استاد ارجمند دکتر بهشتی تا حدودی به بررسی موضوع پرداختم .
 از طرف دیگر ، علاقمند بودم تا در متن قرآن به مطالبی بپردازم تا
 شاید در آنسب با آیات قرآن ، بهره ای روحی و معنوی کسب کنم . در اینجا

۱- دیلمی ، ارشاد ، ص ۸ و انساب الاشراف ج ۲ ص ۴۸۷ .

باید از دعای کرد که علی‌رغم کارهای مفید و ارزنده‌ای که در مورد قرآن و تفسیر آیات الهی و بازنمودن شگفتی‌های آن صورت گرفته است در عین حال بسیاری از زیبایی‌های ظاهری و باطنی آن از دسترس جامعه دور مانده است و در دورانی که برای قدردانی از یک اثر ادبی و نویسنده آن، دهها فیلم و کتاب و ... تدارک دیده میشود جا دارد که پیا مبر (ص) از غربت قرآن شکایت کند.

وقال الرسول: يا رب ان قومي اتخذوا هذا القرآن مهجورا^۱

پیا میرگفت: ای پروردگار من، قوم من ترک قرآن گفتند^۱

واضح است که همگان را قدرت تسلط بر عمق مفاهیم قرآنی نیست و هر کسی را توان بهره‌گیری کامل از این مادیه الهی نیست. اما بفرموده رسول خدا (ص)

ان هذا القرآن ما دبه الله فتعلموا من ما دبه ما استطعتم

این قرآن سفره‌گسترده‌ای است پس فراگیرید از این سفره آنچه توان دارید^۲.

عده‌ای هستند که نه تنها از این سفره معنوی بهره‌ای نمی‌گیرند بلکه مشمول لعن و نفرین آن نیز می‌شوند.

قال رسول الله (ص): رُبَّ تَالِ الْقُرْآنِ وَالْقُرْآنِ يَلْعَنُهُ^۳

چه بسا کسی قرآن بخواند و قرآن او را لعنت کند.

به خدا پناه می‌بریم که از این قسم قاریان باشیم.

این کتاب عظیم الهی در سطوح مختلف و برای درجات رشد انسان،

۱- سوره فرقان (۲۵) آیه ۳۰.

۲- مجلسی، بحار الانوار، بیروت، وفا، ج ۹۲، ص ۱۹.

۳- همان، ص ۱۴۷.

حکمتها و رهنمودهای متناسب با آن سطح دارد.

امام صادق (ع) می‌فرماید:

كتاب الله عزوجل على اربعة اشياء على العبارته والاشاره واللفظ والحقايق
والحقايق فالعبارته للعوام والاشاره للخواص واللفظ للاولياء والحقايق
للانبياء .

قرآن برچهار شکل عبارت و اشارت و لطیفه‌ها و حقایق تدوین شده است
که عبارت آن برای عوام و اشارت آن برای خواص و لفظ آن برای اولیای
الهی و حقایق آن برای پیامبر (ص) است.^۱

در عالم طبیعت نیز وضع بهمین منوال است آنگاه که انسان در کنار
باغچه‌زیبای گل می‌یستد، عده‌ای فقط متوجه زیبایی ظاهری و مبهوت
رنگ گلها می‌شوند و گروهی به‌این می‌اندیشیدند که چگونه زخاکی مشترک و
آبی یکسان و در شرایط مساوی گل‌هایی با قدوقامت و رنگ و بوی متفاوت
روئیده‌است، عده‌ای علاوه‌بر این ظواهر به‌خواص دارویی و ارزش‌گیا هی ،
گل‌ها می‌اندیشند و گروه چهارم برتر از همه آنها به‌رموزی دست‌می‌بندکند
خواص گیاهان را برای درمان بیماری به‌کار می‌گیرند .

پیامبر عزیزا سلام (ص) فرمود:

" ان هذا القرآن هو النور المبين والحبل المتين والعروة الوثقى
والدرجة العليا والشفاء الالشفى والفضيلة الكبرى والسعادة العظمى"
همانا این قرآن همون نور روشنایی بخش و ریسمان محکم و دستگیره
مطمئن و درجه برتر و شفای امراض و فضیلت عظیم و سعادت بزرگ است.^۲

۱- مجلسی، بحار الانوار، ج ۹۲، ص ۱۸۴.

۲- همان، ص ۱۷۰.